

BS/4/2014

WIEŚ POLSKA – STEREOTYPY

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Największej części Polaków wieś kojarzy się z piękną przyrodą oraz wolniejszym i zdrowszym trybem życia. Co siódmy badany (14%) zwraca uwagę na specyficzne problemy, z którymi boryka się ludność wiejska. Postrzeganie wsi przez pryzmat trudów życia i ciężkiej pracy jest częstsze wśród respondentów z największych aglomeracji, osób lepiej wykształconych i sytuowanych.
- ▶ Od roku 1993 powiększyła się grupa badanych dostrzegających różnice między ludnością wiejską i miejską. Obecnie, inaczej niż dwadzieścia lat temu, ankietowani przeświadczeni o ich istnieniu przeważają nad osobami sądzącymi, że mieszkańcy wsi i miast są tacy sami.
- ▶ Na przestrzeni dwudziestu lat istotnie ubyło respondentów przekonanych, że osoby przenoszące się ze wsi do miasta starają się ukryć swoje pochodzenie.
- ▶ Prawie trzy piąte badanych deklaruje, że gdyby mogli wybrać sobie miejsce do życia, woleliby mieszkać na wsi niż w mieście. Gotowość zmiany miejsca zamieszkania wyraża aż dwie piąte mieszkańców miast.

W ostatnich miesiącach przyglądaliśmy się polskiej wsi. Analizie poddaliśmy różne wymiary codzienności – począwszy od elementów stylu życia i obyczajowości, przez kwestie światopoglądowe i religijne, po preferencje polityczne. Prześledziliśmy wieloletnie trendy sugestywnie ilustrujące zmiany zachodzące na wsi w kolejnych latach. Próbowaliśmy wreszcie odpowiedzieć na pytanie, jaka jest wieś obecnie. Czy ludność wiejska jest jednolita, czy zróżnicowana? Czy tworzy koherentną całość, czy może pewne linie podziału – wyznaczone chociażby przez pochodzenie i charakter wykonywanej pracy – są źródłem różnic co najmniej równie głębokich jak te obserwowane między wsią a miastem?

Niniejsze opracowanie¹ uzupełnia całą serię o spojrzenie z innej, bo subiektywnej perspektywy. Komunikat ma informować nie o tym, jak jest w rzeczywistości, lecz o tym, jak myślimy, że jest. Zamiast stanu faktycznego, odkryje stereotyp wsi. Ukaże, z czym kojarzą się obszary wiejskie i żyjąca tam ludność oraz czy Polacy wstydzą się mieszkania na wsi.

SKOJARZENIA

Myśląc o wsi, gros ankietowanych (41%) wyobraża sobie niczym nieskażoną przyrodę – naturalny krajobraz, szum drzew i śpiew ptaków. Dużej części respondentów obszary wiejskie kojarzą się z ciszą (23%) i spokojem – wakacyjnym odpoczynkiem od obowiązków, ale też ogólnie wolniejszym tempem życia, harmonią i poczuciem stabilizacji (50%). Jednej piątej badanych słowo „wieś” przywodzi na myśl rozległe tereny – komfortową przestrzeń życiową, wolność i prywatność (18%). Dla niektórych obszary wiejskie to przede wszystkim świeża i zdrowa żywność (6%) lub, do pewnego stopnia z tym związane, mniej kosztowne życie (2%). Na zażyłość relacji rodzinnych i sąsiedzkich – niespotykane nigdzie indziej

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (282) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 7–14 listopada 2013 roku na liczącej 990 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

pokłady ludzkiej życzliwości i, z drugiej strony, brak anonimowości – zwraca uwagę 6% ankietowanych. Dla 2% respondentów wiejskie otoczenie jest symbolem bezpieczeństwa, z kolei u 1% wywołuje bardzo ogólne przyjemne skojarzenia.

Tabela 1

Z czym kojarzy się Panu(i) wieś?	w procentach
SIELSKI OBRAZ WSI	78
Przyroda, nieskażone środowisko np. „z zapachem lasu”, „z pięknymi widokami”, „z krajobrazem”, „natura, piękno”, „lasy, sady, drzewa kwitnące”, „piękna przyroda”, „jezioro, grzyby, ryby”, „z zielenią”, „śpiew ptaków”, „nie ma spalin, jest czym oddychać”, „łono natury”, „słońce”, „świeże powietrze”, „bliżej natury”, „poszczególne pory roku są piękne i malownicze”, „z mroźną zimą i zaspami”, „czyste otoczenie”, „uroczno”	41
Cisza np. „cisza”, „brak hałasu”, „minimalne natężenie ruchu ulicznego”	23
Wolniejszy i zdrowszy tryb życia, harmonia, wypoczynek np. „odpoczynek”, „czas na spacer”, „czas płynie wolniej”, „relaks”, „więcej ruchu”, „mniej pracy”, „z ulgą i brakiem zabiegania”, „z mniejszym stresem”, „spokojne życie bez pośpiechu”, „harmonia”, „sielanka”, „spokój i stabilność”, „brak pogoni”, „ze spokojem i ucieczką od cywilizacji”, „święty spokój”, „zapomnienie”, „umiarkowany tryb życia”, „z bardziej ustabilizowanym życiem, mniej pokus, bodźców często zbędnych, ze zdrowszym życiem”, „bez wyścigu szczurów”, „możliwość relaksu po pracy, odprężenia”	50
Bezpieczeństwo np. „bezpieczeństwo dzieci”, „niższa przestępczość”, „większe bezpieczeństwo”	2
Świeża zdrowa żywność np. „trzymałbym sobie kurki, krówkę, miałbym swoje mleko”, „zdrowa żywność”, „ekologia”, „ekologiczne jedzenie”, „świeża żywność”, „ma się swoje produkty, nie ma chemii”, „własne warzywa i owoce”, „ciepłe mleko, ciepły chlebek”	6
Prosumpcja, mniejsze koszty życia, dostatek np. „mniejsze wydatki”, „samowystarczalność żywnościowa”, „wyżywienie”, „jest za darmo”, „z mniejszymi opłatami i tańszym utrzymaniem”, „niższe ceny”, „dobrobyt”, „z dostatkiem”	2
Przestrzeń życiowa, wolność, prywatność np. „z gospodarstwem, w którym sam o wszystkim decyduję”, „luz”, „brak sąsiadów za ścianą”, „swoje podwórko”, „swoboda życia”, „odizolowanie”, „własny plac, niezależność od współlokatorów”, „duża przestrzeń”, „własny ogródek”, „ogród, altana, nie ma zakazów”, „ma się kawałek ziemi”, „z prywatnością”, „z przestrzenią”, „z małą liczbą osób zamieszkałych na terenie”, „z samodzielnym mieszkaniem”, „z własnością”	18
Silne więzi międzyludzkie – zażyłość, życzliwość, brak anonimowości np. „serdeczność ludzi”, „brak anonimowości”, „wszyscy się znają i rozumieją”, „z otwartymi ludźmi”, „dobre relacje z ludźmi”, „kontakt z ludźmi”, „przyjemna atmosfera”, „lepsze więzy rodzinne”, „z dobrymi ludźmi”, „z silniejszą więzią społeczną”, „wszyscy wszystkich znają i chętnie sobie pomagają”, „z ciepłym rodzinnym”, „wszyscy się wtrącają”, „wszyscy wiedzą o wszystkim”, „z wesołością”	6
Pozytywne skojarzenia – ogólnie np. „ze wszystkim co najlepsze”, „jest dobrze na wsi”, „lepiej niż w mieście”	1

Na podstawie odpowiedzi na pytanie otwarte. Procenty nie sumują się do 100 ani w ramach szerszych kategorii odpowiedzi, ponieważ respondenci mogli wymienić wiele skojarzeń

Tabela 1 cd.

Z czym kojarzy się Panu(i) wieś?	w procentach
TRUDY ŻYCIA NA WSI	14
Niedogodności związane z prowadzeniem gospodarstwa i specyfiką pracy na roli np. „praca, praca, praca, 24 godziny na dobę, nie ma wolnych weekendów”, „brak urlopu”, „ciężka praca”, „ciężka praca od świtu do nocy”, „jest co robić dookoła domu”, „koszty ogrzewania”, „na wsi trzeba węgla, drzewa przynieść do ogrzewania, na wsi jest ciężka praca”, „z trudnymi warunkami pracy”, „z robotą”	6
Niedogodności związane z oddaleniem od miasta, ograniczonym dostępem do niektórych dóbr i wygod	8
– utrudniony dostęp do instytucji (kultury, sportu, oświaty, handlu, rozrywki, opieki zdrowotnej, opieki społecznej) np. „daleko wszędzie”, „ograniczony dostęp do dóbr kultury”, „brak dostępu do rozrywki”, „ograniczony dostęp do obiektów sportowych typu basen”, „brak dostępu do służby zdrowia”, „daleka odległość od sklepów”, „daleko do szkoły”, „brak placówek społecznych, handlowych”, „utrudniony dostęp do cywilizacji”, „do sklepu czy do lekarza trzeba mieć samochód”, „z nudą”, „z pustką, nic się nie dzieje”, „z samotnością”	5
– słabe skomunikowanie z miastem, uciążliwa komunikacja np. „kłopotliwe dojazdy”, „brak komunikacji”, „nie ma środków dojazdu”, „daleko do komunikacji”, „do sklepu czy do lekarza trzeba mieć samochód”, „zabite dechami”, „z dojazdem do pracy”	3
– mniejsze możliwości zatrudnienia np. „brak pracy”, „z bezrobociem”, „brak pracy na miejscu”, „z dojazdem do pracy”	2
– mniej udogodnień, trudniejsze życie, mniej możliwości – ogólnie np. „brak wygod”, „zacofanie”, „z brakiem lepszych perspektyw”, „z mniejszymi możliwościami”	2
PRACA NA ROLI np. „z pracą w polu”, „z dobrocią dla nas, gdyby nie wieś nie mielibyśmy co jeść”, „hodowla”, „z rolnictwem, zabudowaniami gospodarczymi”, „drób”, „obora”, „trzoda”, „gospodarstwo”, „z kosą, grabiami, zapachem obory”, „zboże, ziemniaki, pola uprawne”, „ze zbieraniem jabłek, koszeniem siana”, „agroturystyka”, „z brudnymi butami”, „ze swojskimi zapachami”	16
UBÓSTWO I PATOLOGIE SPOŁECZNE np. „z pijaństwem”, „bieda”	1
PODRÓŻ SENTYMENTALNA – WSPOMNIENIE DZIECIŃSTWA, MŁODYCH LAT np. „z dzieciństwem, sięganiem wody ze studni”, „urodziłam się na wsi, kocham wieś”, „wakacje u babci”, „dziadzi i babcia”, „z dzieciństwem”, „jestem emocjonalnie związana ze wsią z powodu pochodzenia moich rodziców”, „dorastanie”, „młodość”, „z młodymi latami”, „z miejscem gdzie się wychowałem”, „z domem rodzinnym”	6
INNE np. „człowiek jest tu nauczony żyć od urodzenia”, „jest to takie zebranie ludzi”, „w mieście nie ma nic dobrego”	1
TRUDNO POWIEDZIEĆ	2

Na podstawie odpowiedzi na pytanie otwarte. Procenty nie sumują się do 100 ani w ramach szerszych kategorii odpowiedzi, ponieważ respondenci mogli wymienić wiele skojarzeń

Chociaż Polacy postrzegają wieś przede wszystkim przez pryzmat pozytywnej aury, jaką roztacza, część z nich (14%) nie traci z oczu specyficznych problemów, z którymi boryka się jej ludność. Badani zwracają uwagę na ciężące na mieszkańcach wsi obowiązki

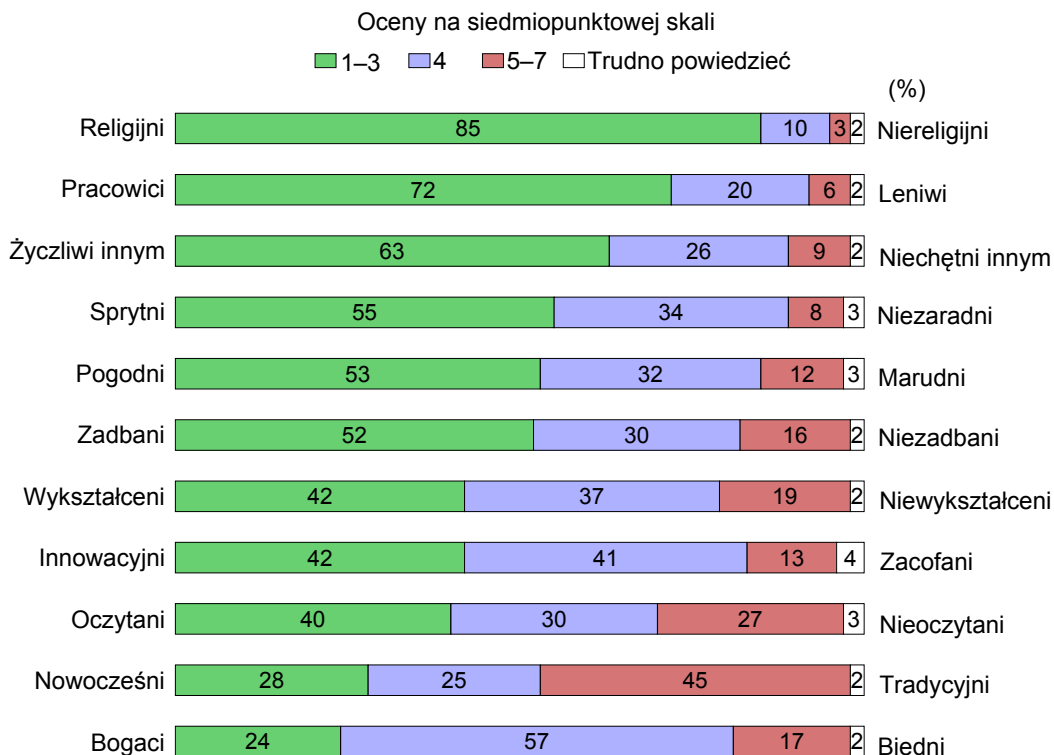
i nienormowaną pracę (6%) oraz na utrudnienia wynikające z życia z dala od większych skupisk ludności – ograniczony dostęp do różnorodnych instytucji (5%), kłopotliwą, niedogodną komunikację z miastem (3%), nikłe perspektywy zatrudnienia (2%) oraz ogólnie mniejsze niż w mieście możliwości (2%).

Pewna grupa badanych (6%), opisując wieś, sięga pamięcią do własnego dzieciństwa, wspomina dom rodzinny i chwile spędzone z najbliższymi. Jednej szóstej (16%) tereny wiejskie kojarzą się po prostu z innym niż w mieście charakterem pracy – z rolnictwem. W świadomości nielicznych respondentów (1%) wsie funkcjonują jako enklawy biedy, stanowiąc synonim ubóstwa i patologii społecznej. Tylko 2% ankietowanych nie ma jednoznacznych skojarzeń związanych z wsią.

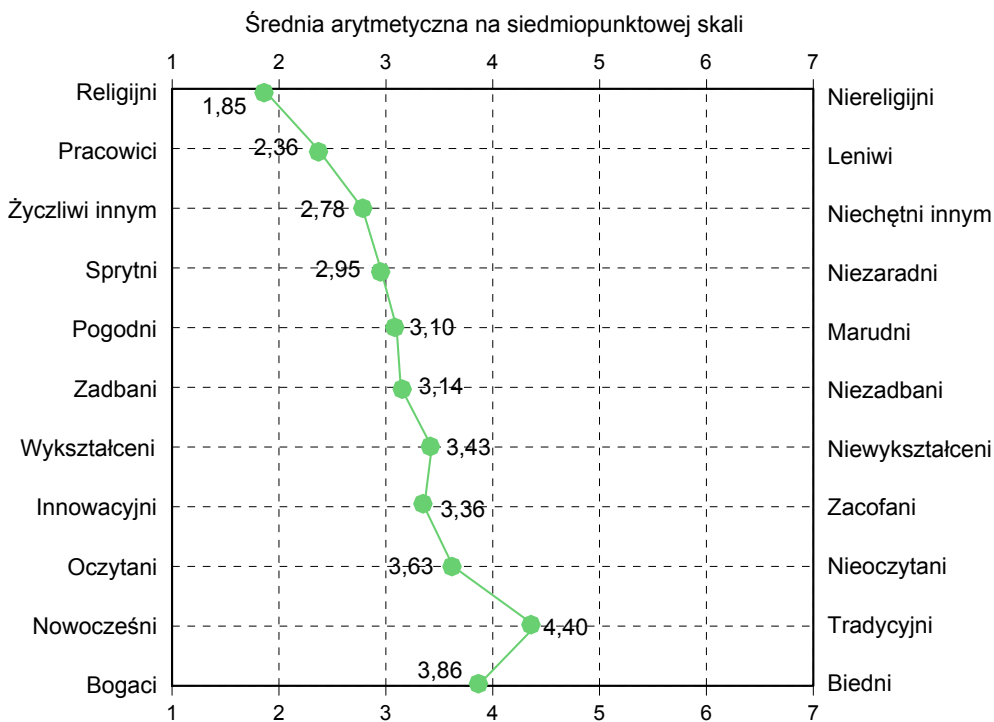
Postrzeganie wsi przez pryzmat trudów życia i ciężkiej pracy jest częstsze wśród mieszkańców większych ośrodków miejskich, osób lepiej wykształconych i sytuowanych. Stopień upowszechnienia innych skojarzeń jest w niewielkim stopniu związany z cechami społeczno-demograficznymi (zob. tabela aneksowa 1).

Dość pozytywne skojarzenia respondentów budzą ludzie żyjący na wsi. W opinii przeważającej części badanych typowy mieszkaniec wsi jest pracowity (72%, średnia arytmetyczna na skali od 1 do 7: 2,36), życzliwy innym (63%, 2,78), sprytny i zaradny (55%, 2,95), pogodny (53%, 3,10) oraz zadbany (52%, 3,14). Mniej ankietowanych sądzi, że osoby te są zazwyczaj dobrze wykształcone (42%, 3,43), innowacyjne (42%, 3,36) i odcytane (40%, 3,63). Niektóre odczucia badanych są przesiąknięte stereotypowym myśleniem o wsi – ogromna większość respondentów uważa jej mieszkańców za ludzi religijnych (85%, 1,85), dominująca grupa jest także przeświadczona o ciągle żywym wiejskim tradycjonalizmie (45%, 4,40). Prawie trzy piąte ankietowanych (57%, 3,86) deklaruje, że ludność wiejska jest średnio zamożna – nie jest ani bogata, ani biedna.

RYS. 1. OPINIE O LUDZIACH ZE WSI

RYS. 2. OPINIE O LUDZIACH ZE WSI

Od roku 2006 umocniło się przekonanie o zaradności mieszkańców wsi. W ciągu dwudziestu lat wyraźnie zmniejszył się też odsetek osób, którym kojarzą się oni z zaniedbaniem. Upływ czasu nie spowodował zmiany postrzegania stosunku mieszkańców wsi do innych ludzi i obowiązków oraz religijności ludności wiejskiej.

Tabela 2

Terminy badań	Opinie o ludziach ze wsi			
	punkty 1–3 na skali	punkt 4 na skali (opinia niejednoznaczna)	punkty 5–7 na skali	Trudno powiedzieć
	religijni		niereligijni*	
XII 1993	86%	8%	4%	3%
VII 1998	82%	8%	7%	2%
VII 2006	79%	10%	9%	2%
XI 2013	85%	10%	3%	2%
	pracowici		leniwi	
XII 1993	80%	12%	5%	3%
VII 1998	76%	14%	7%	3%
VII 2006	72%	16%	9%	3%
XI 2013	72%	20%	6%	2%
	życzliwi innym		niechętni innym	
XII 1993	57%	25%	12%	6%
VII 1998	64%	20%	13%	4%
VII 2006	62%	22%	13%	4%
XI 2013	63%	26%	9%	2%
	sprytni		niezaradni	
XII 1993	45%	29%	19%	8%
VII 1998	38%	31%	24%	8%
VII 2006	46%	25%	22%	7%
XI 2013	55%	34%	8%	3%
	zadbani		niezadbani	
XII 1993	24%	30%	40%	6%
VII 1998	29%	30%	37%	5%
VII 2006	39%	28%	28%	5%
XI 2013	52%	30%	16%	2%

* Do roku 2006 skrajny punkt skali był opisany łagodniej – jako „mało religijni”

Respondenci z większych miejscowości oraz badani lepiej wykształceni rzadziej uważają mieszkańców wsi za ludzi dobrze wykształconych, odczytanych, innowacyjnych i zadbanych, postrzegają ich też jako bardziej religijnych i biednych. Jednocześnie ankietowani z największych aglomeracji częściej przypisują ludności wiejskiej negatywne cechy, takie jak nieżyczliwość, marudność i niezaradność. Osoby lepiej wykształcone są z kolei w większym stopniu przekonane o życzliwości mieszkańców wsi. Mężczyźni częściej niż kobiety zauważają na wsi osoby zadbane, sprytnie i bogate. Młodszym badanym obszary

wiejskie ponadprzeciętnie często kojarzą się z ludźmi pogodnymi, życzliwymi, pracowitymi, sprytnymi, czytаныmi, ale też zacofanymi, niewykształconymi i zaniedbanymi. Respondenci ci rzadziej niż starsi ankietowani uważają także, iż mieszkańcy wsi są nowocześni (zob. tabele aneksowe).

Od roku 1993 powiększyła się grupa badanych dostrzegających różnice między ludnością wiejską i miejską (o 16 punktów – z 34% do 50%). Obecnie, inaczej niż dwadzieścia lat temu, ankietowani przeświadczeni o ich istnieniu przeważają nad osobami sądzącymi, że mieszkańcy wsi i miast są tacy sami (50% wobec 45%). Opinii o występowaniu różnic między ludźmi ze wsi i z miasta sprzyja młodszy wiek – wyraża ją 65% respondentów w wieku od 18 do 24 lat (por. tabela aneksowa).

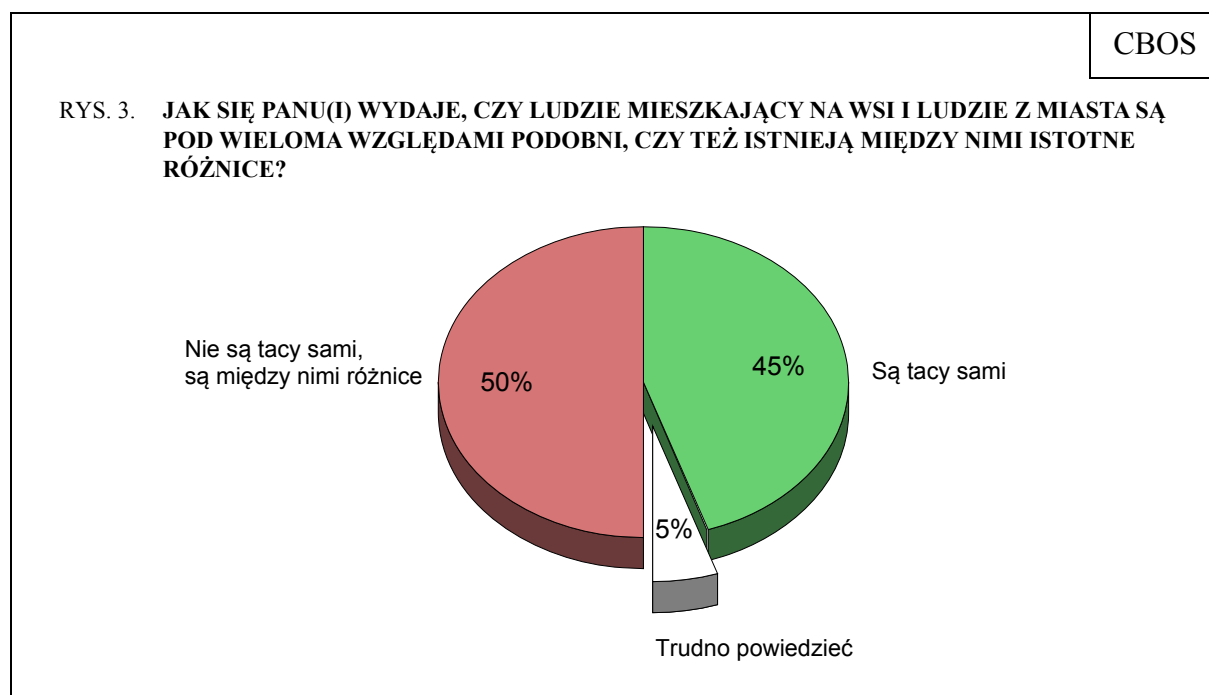

Tabela 3

Jak się Panu(i) wydaje, czy ludzie mieszkający na wsi i ludzie z miasta są pod wieloma względami podobni, czy też istnieją między nimi istotne różnice?	Odpowiedzi według terminów badań	
	XII 1993	XII 2013
	w procentach	
Są tacy sami	55	45
Nie są tacy sami, są między nimi różnice	34	50
Trudno powiedzieć	11	5

Wyjaśniając różnice pomiędzy mieszkańcami wsi i miast, badani najczęściej koncentrują się na poglądach (22%), podejściu do ludzi (20%) oraz zachowaniu (20%). W odniesieniu do rozbieżności światopoglądowych respondenci wskazują na większy konserwatyzm mieszkańców wsi, ich przywiązanie do tradycyjnych wartości – takich jak religia, rodzina, ziemia – oraz na to, że na wsi „żyje się, bo żyje”. Wielu badanych mówi też o miejskiej nowoczesności i indywidualizmie – mniejszej roli Kościoła, pogoni za karierą, pieniądzem. Respondenci dostrzegający różnice w sile i charakterze więzi międzyludzkich niemal zawsze oceniają relacje ludności wiejskiej jako głębsze, a samo życie na wsi – jako bardziej transparentne. Zainteresowanie innymi i ich sprawami jest przy tym wartościowane w dwojaki sposób – niektórzy uważają je za przejaw otwartości i wspólnotowości, inni natomiast doszukują się w nim wścibstwa oraz złych intencji. Dominującej opinii o bezosobowości i anonimowości życia w mieście przeciwstawia się niekiedy pogląd o silniejszych postawach obywatelskich. W badaniu pojawiają się także wypowiedzi nawiązujące do cech kluczowych dla jakości relacji społecznych. Za takie należy uznać opinie o wyrachowaniu, nieprzystępności, arogancji, zadufaniu, ale i większej tolerancyjności mieszkańców miast oraz o uczciwości, promienności, gościnności, ale i zawiści panującej na wsi. Postrzegane różnice w zachowaniu można z kolei sprowadzić do odmiennej gestykulacji, innego ubioru, mniejszej koncentracji na higienie i wyglądzie oraz do mniejszego „kulturalnego obycia” mieszkańców obszarów wiejskich.

Co jedenasty ankietowany dostrzegający różnice między ludźmi z miast i ze wsi (9%) wskazuje na ich niejednakowe wykształcenie – lepsze wykształcenie, większe czytanie, szerszą wiedzę, a nawet większą inteligencję mieszkańców miast. Co siódmy (6%) uważa, że posługują się oni innym językiem, różnią się sposobem komunikacji – zasobem słownictwa, poprawnością językową formułowanych wypowiedzi, używanym dialektem. Wielu badanych (15%) wskazuje na różnice w podejściu do pracy i obowiązków, wyrażając przekonanie o większej sumienności, pracowitości i determinacji którejś z grup. Co dziewiąty respondent (11%) zauważa różnice w ogólnym sposobie funkcjonowania – zazwyczaj jest to większy spokój, mniejsze tempo i zdrowszy tryb życia mieszkańców wsi. Ponadto 9% mówi o niejednakowych warunkach finansowych i materialnych, zróżnicowanym dostępie do infrastruktury oraz odmiennym stosunku do pieniędzy (większej oszczędności ludności wiejskiej), z kolei 3% za główną oś podziału uważa typ aktywności życiowych – wykonywaną pracę i sposoby spędzania wolnego czasu.

Około 13% ankietowanych zamiast o konkretnych przejawach różnic mówi o konflikcie między miastem a wsią. Osoby z tej grupy udzielają zwykle bardzo

emocjonalnych odpowiedzi, świadczących o dostrzeganiu dyskryminacji i kompleksów związanych z miejscem zamieszkania (11%) oraz o ogólnym poczuciu niesprawiedliwości społecznej, przekonaniu o wzajemnej niechęci ludności wiejskiej i miejskiej (3%).

Tabela 4

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW UWAŻAJĄCYCH, ŻE LUDZIE MIESZKAJĄCY NA WSI I LUDZIE Z MIASTA NIE SĄ TACY SAMI, ŻE SĄ MIĘDZY NIMI RÓŻNICE (N=488)	
Na czym, Pana(i) zdaniem, polegają te różnice? W czym się one przejawiają?	w procentach
OBSZARY RÓŻNIC	80
Światopogląd, priorytety, stosunek do tradycyjnych wartości (wiary, rodziny, własności) np. „poglądy”, „bardziej konserwatywni”, „bardziej liberalni”, „na wsi wierzą w zabobony”, „bardziej rodzinni”, „dla ludzi z miasta liczy się pogoń za pieniądzem”, „przywiązanie do ziemi”, „głównie właśnie tą religijnością, ludzie z miasta podchodzą do tego luźniej”, „odmienne poglądy na temat życia”, „mają różne poglądy polityczne”, „kultura myślenia”, „kultywowaniem tradycji”, „inaczej myślą”, „w mieście są bardziej nowocześni”, „zakonserwowane stare poglądy”, „ludzie z miasta mają wygórowane ambicje”, „na wsi żyją tym, co było”, „przywiązani do ziemi i do swojego domostwa”, „mentalnością i wychowaniem”, „w podejściu do życia, w systemie wartości”, „w podejściu do własności”, „sposób spojrzenia na życie”, „w myśleniu, są inne priorytety niż w mieście”, „na wsi żyją według tradycyjnych przykazań”, „nie uważają księdza za świętość jak na wsi”, „człowiek z miasta dąży do sukcesu, a człowiek ze wsi żyje, bo żyje”, „w tradycji wyniesionej z domu”	22
Stosunek do ludzi, otwartość na innych i zainteresowanie ich sprawami np. „bardziej ufni są ludzie na wsi”, „w mieście ludzie są bardziej bezimienni”, „lepsze relacje”, „bardziej przyjacielscy”, „bardziej życzliwi”, „interesują się życiem społecznym”, „człowiek w mieście nie interesuje się życiem sąsiada”, „są wścibscy”, „ludzie na wsi są uczciwi”, „ludzie na wsi są dobrzy”, „na wsi są mniej zakłamanymi”, „ludzie na wsi są bardziej życzliwi”, „ludzie na wsi są dwulicowi”, „kiedy się budują i potrzebują pomocy to są mili, a później zapominają”, „łatwowieźność”, „ludzie ze wsi są bardziej gościnni”, „na wsi bardziej ze sobą życzliwi”, „pomoc sąsiedzka”, „opinia innych ich bardziej obchodzi”, „jest większa prostolinijność u ludzi na wsi, szczerzy, ludzie z miasta za dużo myślą i są wyrachowani”, „są bardziej uczciwi niż mieszkańcy miasta”, „ludzie ze wsi bardziej się przejmują drugim człowiekiem są mniej obojętni na los drugiego człowieka, w mieście ludzie są anonimowi”, „ludzie ze wsi są bardziej prostolinijni, ale i zawistni, ludzie z miasta są zadufani w sobie, ale za to tolerancyjni”, „w mieście są bardziej aroganccy, pyszni i dumni”, „z miasta zadzierają nosa”, „ludzie ze wsi są bardziej pogodni”	20
Zachowanie, obycie, wygląd np. „obyciem kulturowym, również i ubiorem się różnią”, „na zachowaniu się”, „inaczej ubrani, inaczej umalowani”, „kulturą, obyciem”, „ludzie ze wsi są bardziej prości”, „inaczej się zachowują, gesty, mimika”, „ludzie ze wsi przyjeżdżający do miasta są zagubieni”, „wyglądem”, „w mieście są czyści”, „w mieście są bardziej cywilizowani”, „wyglądem zewnętrznym w ciągu dnia”, „dzieci ze wsi są gorzej ubrane, ale mniej pretensjonalne”, „higiena osobista, obyczaje, kultura osobista”, „ludzie z miasta są bardziej zadbani, widać, że nigdy nie pracowali ciężko w polu”, „ludzie z miasta są bardziej kulturalni”, „miastowi bardziej odważni, przebojowi, modniej ubrani”, „miastowi eleganciki”, „zachowaniem przy stole”, „w kulturze zachowania”	20
Wykształcenie, odczytanie, wiedza np. „nie mają takiej wiedzy”, „człowiek z miasta jest bardziej odczytany”, „ludzie w miastach mają szerszy światopogląd”, „ludzie w mieście więcej czytają”, „ludzie z miasta bardziej są wykształceni”, „w mieście są bardziej inteligentni”, „ludzie w mieście są bardziej postępowi, wykształceni”	9
Język, komunikatywność np. „nie potrafią tak porozmawiać”, „czasami inna wymowa”, „dialekt”, „mowa”, „polszczyzną”, „gwara”, „różnią się sposobem mówienia”, „poprawność wymowy”, „w mowie można wyczuć, że on jest ze wsi”, „dorośli wiejscy są mniej komunikatywni”	6

Na podstawie odpowiedzi na pytanie otwarte. Procenty nie sumują się do 100 ani w ramach szerszych kategorii odpowiedzi, ponieważ respondenci mogli wymienić wiele różnic

Tabela 4 cd.

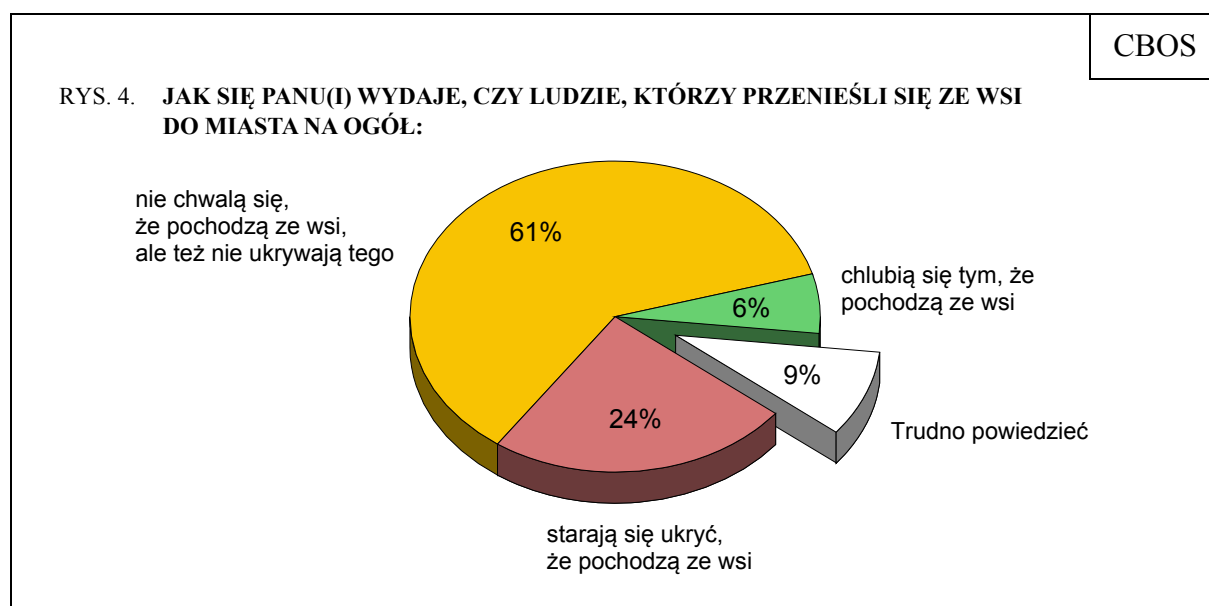
ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW UWAŻAJĄCYCH, ŻE LUDZIE MIESZKAJĄCY NA WSI I LUDZIE Z MIASTA NIE SĄ TACY SAMI, ŻE SĄ MIĘDZY NIMI RÓŻNICE (N=488)	
Na czym, Pana(i) zdaniem, polegają te różnice? W czym się one przejawiają?	w procentach
Stosunek do pracy i obowiązków, zaradność, determinacja np. „mieszkanie na wsi wiąże się z gospodarowaniem, a mieszkanie w mieście tylko z mieszkaniem”, „mieszczuch jest wygodny, mieszkaniec wsi pracowity”, „część ludzi ze wsi chce dorównać ludziom z miasta i wychodzi na to, że ich przeganiają”, „zaradni i solidni”, „innym podejściem do pracy, obowiązków”, „ludzie na wsi są zaradni, mają domy, gospodarki muszą przy tym pracować i przez to według mnie są pracowici”, „jeden pracowitszy, a drugi ociągliwy”, „ludzie na wsi są bardziej zaradni, sprytniejsi”, „ludzie w mieście są bardziej leniwi i mniej samodzielni”, „ludzie ze wsi mniej chętnie podejmują pracę, nie dbają o własne gospodarstwo, są zniechęceni”, „ludzie na wsi są silniejsi”, „ludzie ze wsi są bardziej zdeterminowani”, „brak siły przebicia u ludzi ze wsi”, „na wsi pracują od rana do wieczora”, „w mieście dużo gadają, a mało robią”, „ludzie na wsi nie boją się ciężkiej pracy”, „ludzie w mieście są zaradni i operatywni”, „nigdy nie pracowali ciężko w polu”, „studenci ze wsi są pilni”, „na wsi trzeba pracować, a miastowi mają podane na tacy”	15
Tempo i ogólny tryb życia np. „inny sposób życia, bardziej zgodny z naturą”, „ludzie na wsi są bardziej wyciszeni”, „dzieci są spokojniejsze i ludzie też spokojniej żyją”, „inna mentalność, na wsi na luzie, bo my w mieście to jesteśmy spięci”, „ludzie na wsi są spokojniejsi, prowadzą zupełnie inny tryb życia”, „ludzie w mieście są bardziej zabiegani”, „dłużej żyją, bo są mniej zestresowani, bardziej dbają o środowisko”, „rolnik musi myśleć długofalowo, a w mieście żyje się z dnia na dzień”, „w mieście mają więcej wolnego czasu”, „w mieście nie mają czasu”, „miłość do przyrody i zwierząt, tak jest na wsi”, „inne odżywianie”, „inny styl życia”, „na wsi są swobodniejsi”, „żyją inaczej, mają inne przyzwyczajenia”, „w sposobie życia”, „w życiu codziennym”, „zdrowsi”	11
Jakość życia, zamożność, dostęp do instytucji i wygód, stosunek do pieniędzy np. „biedota jednak, zacofanie”, „ubodzy rolnicy, którzy gospodarzą z dziada pradziada”, „różnice w bogactwie, zamożności”, „sytuacja materialna”, „na wsi są bogatsi ludzie”, „statusem”, „różnicowane dochody”, „stan majątkowy”, „według mnie to majątność”, „wsie są biedne, wyludniają się, nie ma tam pracy”, „ludzie w mieście mają lepszy dostęp do środków życiowych, lepszy dostęp do pracy”, „ludzie w mieście mają więcej możliwości, np. kształcenia”, „mają większe możliwości wyjścia do kina, teatru, mają komunikację”, „wszystko bliżej, np. sklepy, lekarze”, „ludzie ze wsi są oszczędni”, „ludzie z miasta są snobistyczni”, „na wsi ludzie są oszczędni, a w mieście korzystają z opieki społecznej”, „chciwością”	9
Typ aktywności życiowych – praca, rozrywka np. „posiadaniem zwierząt”, „inne rozrywki takich ludzi”, „na wsi przeważnie pracują na gospodarstwie, w mieście raczej pracują w fabrykach, zakładach”	3
KONFLIKT POMIĘDZY WSIĄ I MIASTEM	13
Postrzeganie nieprzyjaznego stosunku do wsi, kompleksów wsi np. „ludzie z miasta poniżają ludzi ze wsi, miastowe to wielkie cwaniaczki”, „w mieście mówią, że ze wsi śmierdzą krowami” „ludzie z miasta wywyższają się”, „ich opinia o ludziach ze wsi jest niepochlebna”, „ludzie w miastach uważają się za lepszych, są bardziej zarozumiali”, „niektórzy z miasta potępiają wieś, źle traktują ludzi ze wsi”, „zawsze mówili, że ze wsi taki zacofany, a teraz lepiej ubrani”, „ludzie z miasta myślą, że są mądrzejsi, bogatsi, wyśmiewają się z ludzi pochodzących ze wsi”, „ludzie ze wsi mają kompleks niższości”, „ludzie ze wsi myślą, że są gorsi”	11
Postrzeganie antagonizmu, niesprawiedliwości – ogólnie np. „kopia dołki pod ludźmi z miasta”, „antagonizm”, „zazdrość, że zawsze była bieda, a teraz na wsi się powodzi”, „rolnicy dostają pieniądze za darmo”, „trudno się dogadać, osoba ze wsi zazdrości osobie z miasta i odwrotnie”, „mieszkańcy wsi czują się niedocenieni, są niezadowoleni z nieodpowiedniej oceny wartości ich pracy, jaki zysk przynosi”, „ludzie z miasta nie doceniają pracy na wsi”, „znieczulica między miastem a wsią przez dopłatę, miasto mówi, że wieś bierze za darmo, a to nie jest za darmo, miasto uważa, że powinno mieć lepiej niż wieś”	3
INNE np. „chłop ze wsi wyjdzie, ale wieś z chłopą nigdy”, „wspomnienia z dzieciństwa”	1
TRUDNO POWIEDZIEĆ	8

Na podstawie odpowiedzi na pytanie otwarte. Procenty nie sumują się do 100 ani w ramach szerszych kategorii odpowiedzi, ponieważ respondenci mogli wymienić wiele różnic

Opinia, że mieszkańcy wsi i miast różnią się światopoglądem, priorytetami i stosunkiem do tradycyjnych wartości, jest silnie zróżnicowana społecznie – zdecydowanie częściej wyrażają ją respondenci żyjący w większych miejscowościach, osoby lepiej wykształcone i sytuowane, badani w wieku od 18 do 34 lat oraz ankietowani deklarujący lewicowe poglądy polityczne. Lepsze wykształcenie sprzyja też przekonaniu, że osoby ze wsi różnią się od osób z miasta stosunkiem do ludzi oraz tempem i ogólnym trybem życia. Oprócz badanych lepiej wykształconych, na różnice w sposobie życia częściej wskazują mieszkańcy większych aglomeracji oraz osoby w wieku od 25 do 44 lat. Starszy wiek sprzyja postrzeganiu dysproporcji w wykształceniu i wiedzy, natomiast legitymowanie się co najwyżej średnim wykształceniem, uzyskiwanie niższych dochodów *per capita* oraz mniejsze zadowolenie z własnych warunków materialnych – przekonaniu o konflikcie między wsią a miastem (zob. tabela aneksowa).

POSTRZEGANY PRESTIŻ ŻYCIA

Prestiż życia na wsi oceniano za pomocą wskaźników bezpośrednich oraz, do pewnego stopnia, projekcyjnych. Interesowało nas zarówno to, czy wiejskie pochodzenie jest w opinii społecznej czymś stygmatyzującym, jak i to, z czym badanym kojarzy się przeprowadzka z miasta na wieś oraz czy oni sami chcą lub chcieliby tam mieszkać.

Trzy piąte badanych (61%) uważa, że osoby pochodzące ze wsi ani się tym nie chwalą, ani tego nie ukrywają, co czwarty (24%) zaś jest zdania, że napływowi mieszkańcy

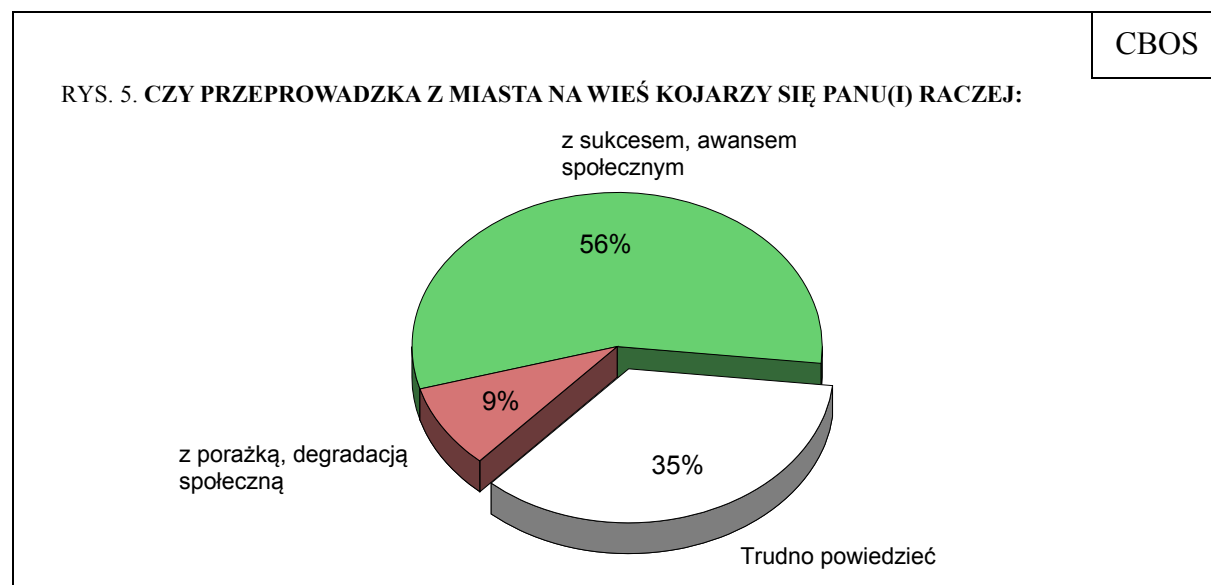
miast wstydzą się swoich korzeni. W ciągu dwudziestu lat istotnie ubyło respondentów przekonanych, że osoby przenoszące się ze wsi do miasta wstydzą się swojego pochodzenia (o 8 punktów), przybyło natomiast tych, w których ocenie nie jest to tematem tabu (o 14 punktów, z 53% do 67%).

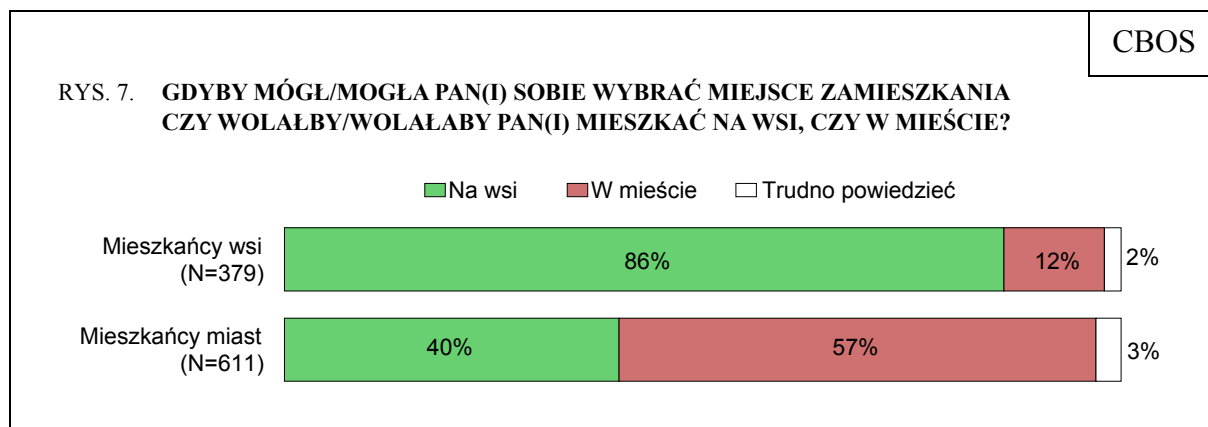
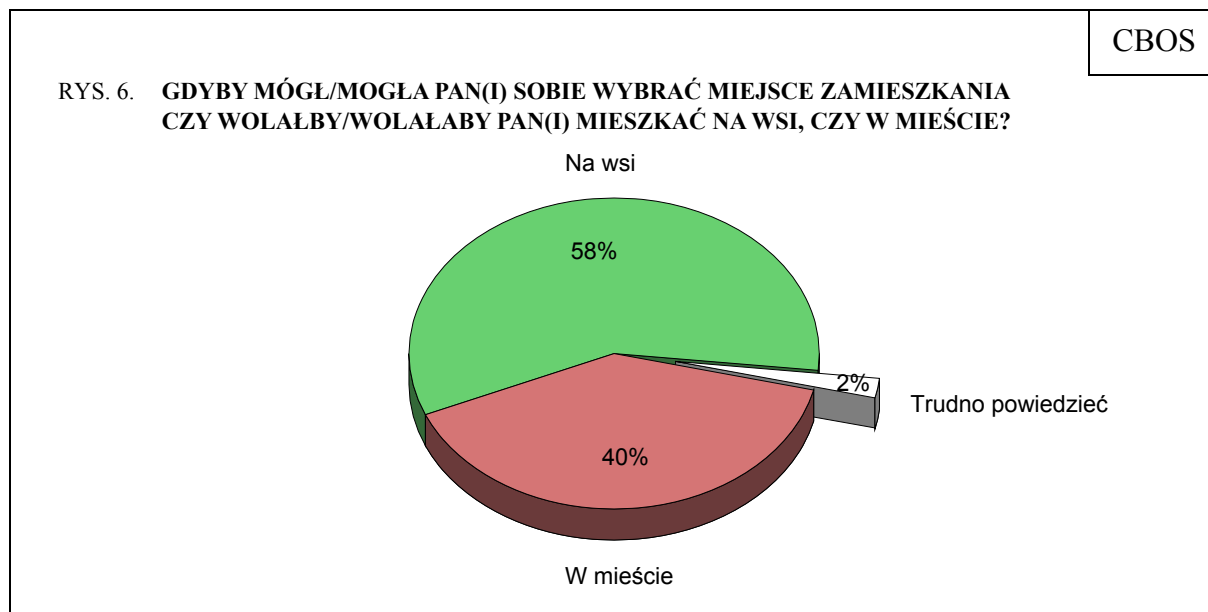
Tabela 5

Jak się Panu(i) wydaje, czy ludzie, którzy przenieśli się ze wsi do miasta na ogół:	Odpowiedzi według terminów badań	
	XII 1993	XI 2013
	w procentach	
chcą się tym, że pochodzą ze wsi	3	6
nie chwalą się, że pochodzą ze wsi, ale też nie ukrywają tego	50	61
starają się ukryć, że pochodzą ze wsi	32	24
Trudno powiedzieć	15	9

O tym, że wiejskie pochodzenie nie jest niczym stygmatyzującym, częściej przekonani są badani z wyższym wykształceniem oraz respondenci najmłodszy – w wieku od 18 do 34 lat. Ankieterzy ze wsi częściej niż respondenci z miast nie mają wyrobionej opinii na ten temat (zob. tabela aneksowa).

Dla trzech piątych badanych przeprowadzka na wieś jest synonimem sukcesu i społecznego awansu. Zbliżona liczebnie grupa deklaruje, że gdyby mogła sobie wybrać miejsce do życia, wolałaby mieszkać na wsi niż w mieście. Jak nietrudno się domyślić, ta druga opinia pozostaje pod dużym wpływem aktualnego miejsca zamieszkania respondentów. Większą gotowość jego zmiany wyrażają przy tym mieszkańcy miast niż wsi – 40% ludności miejskiej wolałoby mieszkać na wsi, podczas gdy wieś na miasto zamieniłby zaledwie co ósmy ankietowany (12%).

Choć badanym lepiej wykształconym, szczególnie zaś osobom legitymującym się wyższym wykształceniem, przeprowadzka na wieś nieco częściej kojarzy się ze społecznym awansem, oni sami są stosunkowo najmniej zainteresowani zamieszkaniem poza miastem. Oprócz ankietowanych słabiej wykształconych, życie na wsi częściej preferują osoby gorzej sytuowane oraz mężczyźni (zob. tabele aneksowe).

Słowo „wieś” większości badanych przywodzi na myśl obraz sielskiej, bajkowej krainy – pięknej i wolnej od trosk. Zdecydowanie rzadziej wieś kojarzy się Polakom z ciężką pracą na roli, gorszą infrastrukturą i trudami codziennego życia. Mieszkanie poza miastem

wydaje się przy tym mniej stygmatyzujące niż jeszcze dwadzieścia lat temu. Obecnie – inaczej niż wówczas – osoby żyjące na wsi są postrzegane jako raczej zadbane. Respondentom najczęściej wydaje się też, że ludzie przenoszący się ze wsi do miasta nie wstydzą się swojego pochodzenia, z kolei odwrotny kierunek migracji jest w społecznym przekonaniu symbolem sukcesu.

Nie powinno więc dziwić, że przestronne i malownicze obszary niezurbanizowane są dla Polaków bardziej kuszące niż miasto, a nawet wśród mieszkańców miast wielu przyznaje, iż woleliby mieszkać na wsi. I choć w samym zainteresowaniu życiem z dala od miejskiego zgiełku nie ma nic dziwnego, zaskakujące może być to, kogo pociąga ono najbardziej. Okazuje się, że dom poza miastem marzy się nie tym, którzy najczęściej kojarzą go ze społecznym awansem – badanym dobrze wykształconym i najzamożniejszym. Osoby takie lepiej odnajdują się bowiem w mieście. Perspektywa życia na wsi, oprócz jej ludności, kusi przede wszystkim tę część mieszkańców ośrodków miejskich, którzy radzą sobie w nich nieco gorzej – są słabiej sytuowani i gorzej wykształceni². Być może dzieje się tak z powodu ich orientacji życiowych – nastawienia na spokój, ciszę i harmonię. Niewykluczone jednak, że motywacje, które nimi kierują, są o wiele bardziej prozaiczne – da się je streścić w spontanicznie wyrażanej przez niektórych ankietowanych opinii, że „na wsi, po prostu, żyje się łatwiej”.

Opracowała
Natalia HIPSZ

² Na podstawie wielozmiennowych analiz w tabelach kontyngencji.